

Omówienia i recenzje

ANNA SZYMAŃSKA
IBRKK – Warszawa

Ethical Consumption. A Critical Introduction

(ed.) T. Lewis, E. Potter, Routledge, London 2011

Nakładem wydawnictwa Routledge ukazała się książka pod redakcją T. Lewis i E. Potter, zawierająca zbiór esejów dotyczących etycznej konsumpcji. Składa się ona z czterech części, z których każda skupia się na innych zagadnieniach związanych z pojęciem etycznej konsumpcji. Autorami poszczególnych rozdziałów są specjaliści z różnych dziedzin, takich jak: socjologia, filozofia, gender studies, nauki polityczne, media, żywienie, zdrowie społeczne, geografia ekonomiczna i konsumpcja.

W części pierwszej książki przedstawiono genezę konsumeryzmu i rosnące znaczenie etycznej konsumpcji we współczesnym społeczeństwie i gospodarce. Ponadto zaprezentowano najważniejsze prace dotyczące omawianego tematu, które zostały opublikowane na świecie w ciągu ostatnich kilkunastu lat. Autorki zwracają uwagę, że badania dotyczące etycznej konsumpcji podejmowane są w wielu różnych dziedzinach nauki, nie tylko na polu konsumpcji jako takiej, ale również geografii i teorii politycznych.

W części drugiej opisano związek pomiędzy etyczną konsumpcją a zagadnieniami z dziedziny polityki i gospodarki. Jo Litter w swoim rozdziale zwraca uwagę na różne aspekty etycznej konsumpcji, nie pomijając jej możliwych, negatywnych efektów dla społeczeństwa. Kim Humphrey przedstawia etyczną konsumpcję jako jeden z przejawów ruchu przeciwstawiającego się rosnącemu konsumpcjonizmowi. Timothy J. Scarce zajmuje się zagadnieniem marketingu sieciowego produktów *fair trade*. Michael Gard podnosi temat tzw. „epidemii otyłości”, która w ostatnich latach dotyka wysoko rozwinięte społeczeństwa Północy. Zwraca uwagę, że problem ten nie jest efektem żadnej konkretnej doktryny politycznej i trudno go wyjaśnić, używając tylko jednej teorii.

W części trzeciej podano przykłady etycznej konsumpcji konkretnych produktów, zarówno w wymiarze globalnym, jak i lokalnym oraz w kontekście polityki gospodarczej poszczególnych państw. Benjamin Coles i Philip Craig na przykładzie londyńskiego Borough Market piszą o roli miejsca sprzedaży w etycznej konsumpcji. Elspeth Probyn zajmuje się przemysłem spożywczym w skali globalnej, wychodząc od pojedynczego konsumenta, a kończąc na przedstawieniu zagadnienia etycznej konsumpcji w kontekście polityki i strategii biznesowych korporacji spożywczych. Emily Potter na przykładzie wody butelkowanej przedstawia strategię biznesową firm odpowiedzialnych społecznie. Przedsiębiorstwa anga-

żują konsumentów do działań etycznych, dzięki czemu poprawiają swój wizerunek i pełnią rolę propagatorów etycznych zachowań. Paul Starr zajmuje się przemysłem winiarskim, na przykładzie którego opisuje różnice pomiędzy etyczną a zrównoważoną konsumpcją i zwraca uwagę na ograniczenia teorii racjonalnego wyboru konsumenta. Richard Maxwell i Toby Miller opisują kwestię etycznej konsumpcji na rynku elektroniki. Przemysł elektroniczny jest z jednej strony rozwiązaniem wielu wyzwań zrównoważonej konsumpcji, ale z drugiej strony – producentem znacznej części zanieczyszczeń środowiska naturalnego. Adrian Franklin przedstawia konsumpcję dóbr używanych, wskazując, że wzrost popularności tego typu zachowań nie jest wynikiem tylko dążenia do zrównoważonej i bardziej etycznej konsumpcji, ale też innych czynników, np. mody czy potrzeby piękna. Chris Gybson i Elyse Stanes, podobnie jak Franklin, zajmują się wpływem etycznej konsumpcji na modę.

W części czwartej przedstawiono związek pomiędzy etyczną konsumpcją a codziennym życiem, pokazano również jej wpływ na styl życia współczesnych konsumentów. Wendy Parkins i Geoff Craig przedstawiają trend „slow living” jako konsekwencję dążenia do zrównoważonej konsumpcji. Fiona Allon zwraca uwagę na coraz większą popularność budownictwa ekologicznego. Zagadnienie budowania i remontowania budynków zgodnie ze standardami ekologicznymi zostaje również przedstawione jako miejsce styku interesów pojedynczych obywateli i państwa. Kersty Hobson i Ann Hill zajmują się „zorganizowanymi projektami ogrodniczymi” – działaniami zmierzającymi do rozpropagowania mody na posiadanie własnego ogródka. Na przykładzie dwóch projektów (z Australii i Filipin) pokazują, jak ważne są tego typu akcje obywatelskie dla społeczności lokalnych. Frances Bonner skupia się na analizie treści „lifestylowych” kanałów telewizyjnych, zajmujących się ogrodnictwem i kuchnią, pod kątem promowania przez nie etycznych zachowań konsumpcyjnych. Cathy Greenfield i Peter Williams przedstawiają krótki rys historyczny zjawiska „etycznego inwestowania”. Analizują też wizerunek „etycznego inwestora”, kształtowany obecnie przez media. Robert Melchior Figueroa i Gordon Waitt zajmują się ekoturystyką, z którą ściśle wiążą się zagadnienia ochrony środowiska, relacji postkolonialnych, dziedzictwa narodowego i rozwoju. Na przykładzie Uluru w Australii pokazują konflikt pomiędzy turystyką masową a interesami rdzennej ludności, dla której Uluru jest ważnym miejscem ze względu na wierzenia i tradycje.

Reasumując, główne zalety książki to zapewnienie solidnej podstawy teoretycznej, kompleksowe ujęcie tematu, interesujące przykłady etycznej konsumpcji z różnych dziedzin. Eseje autorów zapewniają przedstawienie tematu z różnych punktów widzenia. Autorzy nie opisują etycznej konsumpcji jednowymiarowo – wiele esejów zawiera krytyczne ujęcie tematu i polemizuje z powszechnie podzielanymi przekonaniem. Książka przeznaczona jest zarówno dla osób zajmujących się problematyką etycznej konsumpcji, jak i dla studentów różnych kierunków studiów.